

METODISKAIS MATERIĀLS SKOLOTĀJIEM

“VĒLĒŠANĀS”

Metodiskie ieteikumi sarunām ar vidusskolēniem pēc izrādes noskatīšanās

Izrādes/lekcijas tēmas: Pilsoniskā līdzdalība, vēlēšanu sistēma, politiskā aģitācija, populisms, demokrātija, jaunu cilvēku līdzdalība politiskajos procesos.

Piemērotie mācību priekšmeti: Sociālās zinības un vēsture, Teātra māksla.

Cienījamie skolotāji!

Izrāde/lekcija “Vēlēšanās” ar interaktīvu un trāpīgu humoru, izmantojot rasola gatavošanas analogiju, skaidro vidusskolēniem svarīgus valstiskos un pilsoniskos procesus – vēlēšanas, partiju aģitāciju, kompromisu meklēšanu un ikviena balss nozīmi.

Pēc izrādes noskatīšanās aicinām veidot padziļinātu sarunu ar skolēniem par gūtajiem iespaidiem un viņu personīgo pozīciju. Lai veidotu drošu un strukturētu diskusiju, aicinām sarunu strukturēt trīs pakāpju secībā:

1. Retrospektīvs pārskats

Izrādes notikumu, tēlu un māksliniecisko paņēmieni analīze.

2. Vispārīgs situācijas apskats

Politikas, sabiedrības norišu un vēlēšanu sistēmas sasaiste ar reālo dzīvi.

3. Personīgā pieredze

Skolēnu pilsoniskā pozīcija, atbildība un līdzdalības iespējas.

1. Retrospektīvs izrādes notikumu pārskats

Uzsākot sarunu, aicinām vispirms atcerēties redzēto un analizēt izrādes mākslinieciskos un analogiju līdzekļus.

- **Kāda bija galvenā izrādes/lekcijas pamatdoma?** Kāpēc galvenais tēls Kronis izvēlējās salīdzināt politiku tieši ar rasolu?
- **Vēsturiskais konteksts:** Kā izrādē tika parādīta rasola vēsture un kā tā saistīta ar Latvijas vēsturi (piemēram, smalkais starpkaru rasols vs. Padomju laiku 'Olivjē salāti')?
- **Aģitācijas parodijas:** Kuri politisko reklāmu tēli/produkti (piemēram, Doktordesa, Olas, Kartupeļi, Sīpoli) jums vislabāk palika atmiņā? Kādas reālās politiskās ideoloģijas vai populismu tie parodēja?
- **Vēlēšanu noteikumi:** Kādi aģitācijas likumu pārkāpumi, kā arī vēlēšanu noteikumi tika apspriesti izrādē?

2. Vispārīgs situācijas apskats (Politika un sabiedrība)

Šajā daļā izrādē pieteiktās tēmas sasaistām ar reālo politisko situāciju, tiesību zināšanām un sabiedrības procesiem.

- **Vēlēšanu sistēma:** Kāpēc Latvijā vēlēšanās mēs nevaram izvēlēties atsevišķus kandidātus no dažādām partijām, bet balsojam par vienu sarakstu?
- **Politiskā retorika un medijpratība:** Kā pamanīt atšķirību starp reāliem solījumiem un populismu
- **Kompromisi valsts pārvaldē:** Kāpēc pēc vēlēšanām koalīcijas veidošana un valdības darbs bieži vien liek iebalsotajām partijām atkāpties no saviem priekšvēlēšanu solījumiem?
- **5% barjera:** Kāpēc vēlēšanās pastāv 5% barjera un kas notiek ar balsīm, kas nodotas par partijām, kas šo barjeru nepārvar?
- **Paaudžu atšķirības:** Kāpēc izrādē tika uzsvērts, ka dažādām paaudzēm ir atšķirīgas prasības pret 'rasola recepti' (valsts nākotni)?

3. Personīgā pieredze un pilsoniskā līdzdalība

Šajā daļā aicinām skolēnus izvērtēt savu kā topošo vai esošo vēlētāju atbildību un iespējas ietekmēt procesus valstī.

- **Pilsoņa atbildība:** Izrādē izskanēja teiciens: 'Ja jaunieši nepiedalās vēlēšanās, tad galu galā sanāk, ka viņiem jādzīvo tādā valstī, kādā grib dzīvot viņu vecvecāki.' Cik liela mērā tu šim piekrīti?
- **Vēlēšanu aktivitāte:** Kāpēc, jūsuprāt, jauniešu (18–25 gadi) vidū ir viszemākā vēlēšanu aktivitāte? Ko varētu darīt, lai to mainītu?
- **'Mazākais jaunums':** Kā rīkoties, ja vēlēšanu sarakstos nav nevienas partijas/produkta, kas 100% atbilst taviem uzskatiem? Vai palikšana mājās ir risinājums?
- **Līdzdalība ikdienā:** Kādas ir iespējas ietekmēt procesus valstī un pašvaldībā pirms un starp vēlēšanām (piemēram, ManaBalss.lv, skolu pašpārvaldes, jauniešu domes, protesti, biedrības)?

Praktisks uzdevums klasei

Uzdevums: “Manas partijas / produkta priekšvēlēšanu kampaņa”

Skolēni sadalās grupās. Katra grupa izdomā savu netradicionālo 'rasola sastāvdaļu' (vai reālu politisko ideju/vērtību) un sagatavo 30 sekunžu spilgtu aģitācijas runu vai plakātu, kurā:

- Definē savas pamatvērtības (konservatīvas, liberālas, zaļās, populistiskas u.c.);
- Izmanto trāpīgus retorikas un pārliecināšanas paņēmienus;
- Klasē notiek īss balsojums un tiek saskaitīta 'jaunās Saeimas' proporcija.

Noderīgi resursi tēmas padziļināšanai

- **CVK (Centrālā vēlēšanu komisija):** Informācija par vēlēšanu kārtību un statistiku Latvijā – cvk.lv
- **ManaBalss.lv:** Sabiedrības iniciatīvu platforma pilsoniskajai līdzdalībai – manabalss.lv
- **LSM Partiju šķirotava:** Informācija par partiju programmām un kandidātiem kampaņu laikā – lsm.lv
- **Eiropas Kustība Latvijā:** Jauniešu pilsoniskās līdzdalības un demokrātijas veicināšanas projekti – eiropaskustiba.lv